

att avhämta vårt lands handelsvaror."

De två övriga vrak, som Nordösterbottens museum håller på att undersöka är i mycket sämre skick än "Sofia Maria." Mindre tid har använts till deras forskning och endast några föremål ha funnits i dem. Dessa vrak har förblivit oidentifierade.

Vraket som av lotsar och fiskare fått namnet "Fransman"- namnet hänsyftar visserligen på fartygets nationalitet- är byggt av ek och det har av allt att döma ursprungligen varit en tvåmastare. Dess mått: längd ca 23 m, bredd 6,1 m och höjd i fören ca 3,7 m.

Av riggen finns ingenting kvar och stora delar av däcket fattas. Ankarspelet ligger kvar på däcket och midskepps nära masthålet finns ett tvåvalsat vindspel samt rester av en järnplåtsbelagd vädstatad. På det upphöjda akterdäcket befinner sig järnfoten för styrinrättningen. Föremålsbeståndet utgörs av ett par lerkärl och -flaskor som innehöll målarfärg, en tjärbytta (trä) och en WC-skål av fajans. Vraket torde vara från 1800-talets slut.

"Malmvraket" vid Laitakari är ett klinkbyggt fartyg av furu. Det ligger så djupt i bottendyn att dess längd från stäv till stäv inte har kunnat mätas - i varje fall är dess längd över 21 m och bredd ca 7 m. Förstävven reser sig till ca 2,5 m höjd från botten. Av riggen har endast påträffats ett par enstaka jungfrur som är försedda med järnband. Av däcket finns bara kvar några lösa plankor och tvärbalkar. Ankarspelet har vridits från sin plats. I fören har plankorna lossnat från stäven och brustit på många plankors bredd.

I vraket har vi hittat ett par lerfat och övre delen till en fyrkantig brännvinsflaska med slipningsdekor. Med tillhjälp av föremål och jungfrur med järnband kan vraket dateras till mitten av 1800-talet.

Fartyget har sjunkit i järnmalmslast. Det är bergsmalm som enligt geologernas preliminära bedömning påminner om den malm som kommer från Mellansveriges gruvor. Det har veterligen ingenstans i norra Finland på 1800-talet funnits järnindustri som utnyttjat bergsmalm. På Bottenvikens svenska kust fungerade däremot järnhyttor som förädlade malm från Gällivare. Till dessa hyttor fraktades blandningsmalm sjövägen bl a från Roslagens gruvor. Av allt att döma är Laitakari vraket just ett sådant malmskepp, som av okända skäl har styrt fel och kommit till Bottenvikens finska sida och lidit totalt skeppsbrott där.

Föredrag vid maritinhistorisk konferens Bottniak
kontakt i Örnshöjdevik, 12-14 februari, 1982.

Aimo Kehusmaa
Nordösterbottens museum
Uleåborg

Red kommentar. Ang det s k "Malmvraket" är det upplagt för samarbete med oss på svenska sidan. Ett fartyg som skulle kunna passa in på den här beskrivningen förliste samma år som "Sofia Maria," Skonerten Aurora på c 80 läster ägd av Rosfors bruk vid Piteå gick 11/11 1859 på undervattengrundet Springaren utanför Piteå i järn och bräder på väg från Kalmar. Hon kom av grundet men antogs ha kantrat eller sjunkit senare. Vid olyckstillfället rådde stark sydvästlig storm (för att hamna vid Uleåborg måste vindkantring ha vridit fartyget till VNV). Andra möjligheter finns längre söderut i Västerbotten.